

תוכן עניינים

3	מבוא .....
3	פסק הדין בעניין עדאלה .....
6	בינה מלאכותית - ישות עצמאית או לא .....
9	עמדה אישית .....
10	סיכום .....
12	רשימה ביבליוגרפית .....

מבוא

לאחרונה ניתן פסק דינו של בית המשפט העליון בפרשת עדאלה¹, שבו קבע בית המשפט העליון כי פרסומים הנעשים ברשתות חברתיות באינטרנט על ידי "בוטים" ו"יצגנים", המבוססים על שימוש בבינה מלאכותית, אינם פרסומים החוסים תחת חופש הביטוי וזכויות היסוד. בית המשפט קבע כי זכויות היסוד הן זכויות המוקנות ל"אדם", ולא לבינה מלאכותית. לדעתי קביעה זו היא בעייתית. היא כרוכה לדעתי בשאלה עקרונית: האם פרסומים של בינה מלאכותית מיוחסים לבינה המלאכותית עצמה, כישות עצמאית, או שהם מיוחסים לאנשים העומדים מאחורי הבינה המלאכותית ושעושים בה שימוש. כפי הנראה בית המשפט צידד באפשרות הראשונה, אולם הגישה הרווחת בספרות היא דווקא הגישה השנייה. לדעתי הגישה השנייה היא גם מוצדקת יותר לאור האופן שבו פועלת הבינה המלאכותית כיום, אם כי אין זה מן הנמנע כי בעתיד היא תתפתח יותר ואז ניתן יהיה אולי להצדיק את הגישה הראשונה.

פסק הדין בעניין עדאלה

בפסק הדין בעניין עדאלה קבע בית המשפט העליון כי פרסומים הנעשים ברשת האינטרנט על ידי טכנולוגיות המבוססות על בינה מלאכותית, כמו "אוואטרים", יצגנים ו"בוטים" – אינם חוסים תחת זכות היסוד לחופש הביטוי.

פסק הדין עסק בעתירה שהוגשה כנגד מחלקת הסייבר בפרקליטות המדינה. בין יתר תפקידיה, פעלה מחלקת הסייבר בצורה וולונטרית להסרת פרסומים פוגעניים מרשת האינטרנט. מחלקת הסייבר נהגה לפנות למפעילי רשתות מקוונות, ספקיות תוכן ופלטפורמות אינטרנטיות, בבקשה כי יסירו פרסומים פוגעניים כאלו ואחרים, המהווים עבירה לפי הדין הישראלי ומפרים גם את תנאי השימוש בפלטפורמות השונות. מרבית הפעילות התמקדה בפרסומים שעניינם טרור ואלימות חמורה, והסתה לאלימות ולטרור, וחלק מהפעילות התמקד גם בפרסומים שעניינם הוא פגיעה בקטינים, פגיעה במרשתי ציבור ופגיעה בטוהר הבחירות לכנסת.

הפעילות שנדונה בפסק הדין כונתה פעילות וולונטרית, משום שהחוק איננו מסמיך את הרשות לבצע פניות שכאלה בעניינים האמורים. בשנת 2017 נחקק חוק סמכויות מניעת עבירות², שמטרתו הייתה למנוע עבירות מסוימות שמבוצעות ברשות האינטרנט. החוק מסמיך את בית המשפט המחוזי, לפי בקשה של תובע, לתת צו להגבלת גישה לאתר אינטרנט³, כולו או חלקו, אם שוכנע כי הגבלת הגישה לאתר חיונית לשם מניעת המשך ביצועה של עבירה, או אם שוכנע כי ההגבלה היא חיונית כדי למנוע היחשפות של המשתמש בישראל לפעילות שמבוצעת בחו"ל אשר אילו הייתה מבוצעת בישראל הייתה עולה לכדי עבירה כאמור, או אם שוכנע כי אתר האינטרנט שייך לארגון טרור כהגדרתו בחוק המאבק בטרור⁴ וכי הגבלת הגישה אליו חיונית כדי למנוע את המשך פעילותו של ארגון הטרור באמצעות האתר. החוק מגדיר בגין אילו עבירות ניתן יהיה להפעיל את הסמכות האמורה. סעיף 1 לחוק מגדיר מהי "עבירה", ומפנה לעבירות שונות שבחוק העונשין⁵, בפקודת הסמים המסוכנים⁶ ובחוק המאבק בתופעת השימוש בחומרים מסכנים⁷. בצד הסמכויות

¹ בג"צ 7846/19 עדאלה המרכז המשפט לזכויות המיעוט הערבי בישראל נ' פרקליטות המדינה מחלקת הסייבר, (פורסם בנבו, 12.04.21). (להלן: "פס"ד עדאלה").

² חוק סמכויות לשם מניעת ביצוע עבירות באמצעות אתר אינטרנט, תשע"ז-2017. (להלן: "חוק סמכויות מניעת עבירות").

³ ראה סעיף 2 לחוק סמכויות מניעת עבירות.

⁴ חוק המאבק בטרור, תשע"ו-2016.

⁵ חוק העונשין, תשל"ז-1977.

⁶ פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], תשל"ג-1973.

⁷ חוק המאבק בתופעת השימוש בחומרים מסכנים, תשע"ג-2013.

המפורשות בחוק זה, יש עניינים נוספים שבהם לבית המשפט יש סמכות כללית לאסור פרסום או להגביל את ההפצה שלו, ללא קשר למקום או לפלטפורמה שבה מבוצע הפרסום, כמו למשל נתונים חסויים במסגרת הליך אימוץ ילדים⁸. החקיקה המסמיכה היא אפוא מוגבלת, ואיננה חלה על כל עבירה המבוצעת באינטרנט, אלא רק על עניינים המפורטים במפורש בחוק סמכויות מניעת עבירות ובחקיקות נוספות. בשל כך נוצר מצב שבו פרסומים רבים באינטרנט העולים לכדי עבירה אינם כפופים לאכיפה כלשהי. על רקע זה התפתחה הפרקטיקה במחלקת הסייבר של "המסלול הוולונטרי", שבו הרשות פונה בצורה וולונטרית לפלטפורמות התוכן באינטרנט, כמו פייסבוק או גוגל, ומדווחת להן על ביצוען של עבירות כאלו ואחרות לפי הדין הישראלי, ומבקשת מהן להסיר את הפרסומים בהתאם לכללים הפנימיים של הפלטפורמות עצמן. המסלול הוולונטרי הזה איננו מיוחד דווקא לגורמים הרשמיים מטעם המדינה, והוא פתוח לכל אדם המשתמש בפלטפורמות האינטרנטיות, אשר יכול לדווח על פרסומים שאינם תואמים את הכללים הנוהגים באותה פלטפורמה. פייסבוק למשל מתנה בתנאי השירות כי לא ייעשו במסגרת השימוש בפלטפורמה שימושים שאינם חוקיים, מטעים או שיש בהם משום הונאה, ובהתאם לתנאי השירות פייסבוק רשאית להגביל או לחסום לחלוטין את הגישה לתוכן שכזה. ההליך שבו מתקבל דיווח על תוכן שאיננו עומד בכללים מכונה "הודעה והסרה" – "notice and take down"⁹, והוא פתוח כאמור לכל משתמש שיכול לדווח לפייסבוק על החריגה מהכללים, ובמקרה שכזה יש לפייסבוק שיקול דעת האם לחסום את להגביל את הגישה לתוכן המדווח. מנגנונים דומים מאוד קיימים גם ברשתות חברתיות אחרות ובמנועי חיפוש כמו גוגל. הפעילות שנדונה בפסק הדין הייתה אם כן פעילות וולונטרית, שבמסגרתה פנתה מחלקת הסייבר לפלטפורמות האינטרנטיות השונות בדיווח אודות פרסומים המהווים עבירה פלילית לפי הדין הישראלי, ואשר מהווים חריגה מהכללים הנהוגים בפלטפורמות האינטרנטיות הללו, מתוך כוונה ותקווה כי הגישה לתוכן תיחסם.

הטענה העיקרית של העותרים הייתה כי מחלקת הסייבר איננה רשאית לפעול במסלול הוולונטרי האמור, משום שאין לה סמכות מפורשת שכזאת בחקיקה, ובהיעדר הסכמה מפורשת בחקיקה היא איננה עומדת בתנאי פסקת ההגבלה שבחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, וממילא לא ניתן להצדיק את הפגיעה שהיא גורמת לזכויות יסוד. לטענת העותרים הפעילות של מחלקת הסייבר פוגעת בזכויות יסוד שונות, ובראשן חופש הביטוי, וכדי שתותר פגיעה שכזאת עליה לעמוד בתנאי פסקת ההגבלה. התנאי הראשון שבפסקת ההגבלה הוא שהפגיעה תיעשה "בחוק" או מכוח הסמכה מפורשת בו, ותנאי זה לא מתקיים בקשר לפעילות הוולונטרית האמורה. עוד טענו העותרים, כי גם אם מחלקת הסייבר תבקש לבסס את סמכותה על הסמכות השיורית המסורה לממשלה מכוח סעיף 32 לחוק יסוד: הממשלה, הרי שבהתאם לפסיקה סמכות שיורית זאת איננה יכולה להביא לפגיעה בזכויות יסוד, וממילא הסמכות השיורית איננה יכולה להצדיק את הפעילות הוולונטרית שפוגעת בחופש הביטוי ובזכויות יסוד נוספות.

⁸ ראה סעיף 34 לחוק אימוץ ילדים, תשמ"א-1981.

⁹ פס"ד עדאלה, לעיל ה"ש 1, בעמ' 9.